

Magtymgulyňyň

“Türkmeniniň” we beýleki goşgularyna tankydy syn

A.Merdow

1991-nji ýyllarda Türkmenistanyň gazetlerinde, radio hem telewidiýesinde Türkmenistanyň gimniniň tekstiniň nähili bolmalydygy, haýsy goşgynyň gimn bolmalydygy barada çykyşlar peýda bolupdy. Ençeme adam Magtymgulyňyňky hasap edilýän “Türkmeniň” diýen goşgyny gimn etmeli diýip teklip girizdi. Ýöne filiogiýa ylymlaryň kandidaty merhum Nurmuhammet Aşyrapur (A.Meredow) şol wagt öz batyrgaý çykyşlary bilen muňa garşy durupdy. Alymyň bu barada ýazan syny “Edebiýat we Sungat” gazetiniň 91-nji ýylynyň 25-nji oktyabr sanynda çap edilipdi.

Şu günler milli şahyrymyz Magtymgulyňyň poeziýa baýramçylygyna taýýarlyk görüýän bir wagtynda ýene bir gezek şol makalany halk köpçüligine ýetirmegi makul gördük. Esasan-da Eýranda we Owganystanda ýaşayan ildeşlerimize has düşnükli bolar ýaly, bu makalany rus hatyndan latynça geçirip, hödürledik.

“Biziň pikrimizçe, bu goşgyny gnm hökmünde peýdalanmak ýalňyş bolar. Munuň birinji sebäbi, goşgy Magtymgulynyňky däl, ikinji sebäbi, goşgy halys gowşak.

Meşhur şahyrlaryň adyndan eser ýazan goşguçylar hemişe bolupdyr. Mysal üçin A. Puşkiniň adyndan goşgy ýazanlaryň bolandygyny taryh bilýär. Belli aýdymçy hem şahyr W, Byssotskiý: «Bir kän aýdymy maňa berýärler, meniň welin olara dahlym ýok” diýipdir.

1946-njy ýylyň başynda 10 muň çemesi goşgy setiri (iký ýüzden gowrak goşgy we iki poema) Magtygulynyňky hasap edilip Türkmenistanyň Golýazmalar fonduna kabul edildi. Olaryň epesli bölegi çap edildi. «Täze tapylan 10 müň setiriň, şol sanda «Türkmeniň» diýen goşgynyň Magtymgulynyňkydygyna biz şübhelenýäris. Biz şu makalada öz delillerimizi aýdýarys. Okyjylar (ylaýta-da, filologlar) pikirimizi goldarlar diýip umyt edýäris.

Gürrüni «Türkmeniň» diýen goşgudan býşlaýarys. Goşgynyň başky iki sözlemi:

**Jeýhun bilen Bahry Hazar arasy,
Çöl üstünden öser ýeli türkmeniň.**

Ikinji sözlem dogry, emma birinji sözlemiň HABARY ýok. Jeýhun bilen Bahry Hazaryň arasy näme? Çöllükmi, daglykmy, şormy—näme? Ýa-da Jeýhun bilen Bahry Hazaryň arasy müň çakrym ýolmy? Belki awtor “Jeýhun bilen Bahry—Hazaryň arasyndaky çölün üstünden türkmeniň ýeli öser» diýjek bolaýandyr, emma diýip bilmändir.

Awtoryň «Jeýhun bilen Bahry-Hazaryň arasy türkmeniň ýurdy» diýjek bolandygy hem ahmal, emma bu pikir ýapa degenok, çünki XVIII asyrdan hem, Hazar hem türkmenler diňe Jeýhun bilen Kaspi deňziniň aralygynda ýaşanoklar, Magtymgulynyň öz watany Astrabat (häzirki Gürgen) welaýaty hem Jeýhun bilen Kaspiniň aralygynda däl. Yrakda, Siriýada türkmen welaýatlary bar. Diňe Owganystanyň özünde, şol ýerik

baryp gelgm ýazyjy Abdyreşit Taşowyň sözüne görä häzir 4 milliona golaý türkmen ýaşayar. Türkmenler XVIII asyrdada Owganystanda ýaşapdyrlar.

«Türkmeniň» diýen goşgy Magtymgulynyňky bolaýanda hem gimn bolup bilmez. Dünýäde ähli türkmeniň bähbidini gorayan goşgy Türkmenistanyň gimni bolsa gowy bolardy.

Ikinji aýtjak zadymyz: Eger Magtymguly Jeýhun bilen Kaspi deňziniň aralygyndaky türkmen ilatynyň durmuşy hakda goşgy ýazan bolsa, onuň mazmuny gözýaş bolardy. «Türkmeniň» diýen şygyrda ilat baý, mes, hemme zat gülala-güllük, ýöne Magtymgulynyň döwründe Lebap, Buhara emiriniň, Daş howuz oazisi we häzirki Balkan oblasti Hywa hanlygynyň golunyň aşagyndady. Mary oazisi kä Buhara emirliginiň, kä Hywa hanlygynyň, kä hem Eýrapyň gol astyna geçýärdi (ýekeje mysal: Seyitnazar Seydi we onuň ildeşleri Buharanyň emirinden gaçyp, Mara gelenlerinde, Hywa hanyňyň süýtdeş dogany ol ýeriň häkimi ekeni!), Ahal gaýta-gaýta çapawula sezewar bolýar ekeni. Magtymgulynyň döwründe Jeýhun bilen Kaspi deňziniň arasynda ýaşayan ilat tragediýa duçar bolupdyr.

«Türkmeniň» diýen goşgynyň gimn bolmaly däldigi hakda ýene bir delil: goşgudaky «Ýow üstüne ýörär ýoly türkmeniň» diýen setir golýazmada başga hili. Golýazmalar fondunda saklanylyan nusgada «Alamana ýörär ýoly türkmeniň» diýilýär. Diýmek, kimdir biri «alamana» sözünü «ýow üstüne» diýip üýtgedipdir. Beytmäge hiç kimiň haky yok. Biziň hem alamany (talaňçylygy) makullaýan, oňa guwanýan setiri döwlet gimniniň elementi etmäge hakymyz yok.

Hakyky Magtymgulynyň goşgularyndan logiki taýdan nädürs pikir, bimany sözlem ýada nädogry ulanylan söz tapyp bolanok. Emma «täze tapylan» goşgularyň hemmesinde diýen ýaly bimany sözlem, nädogry söz telim gezek gabat gelýär. Mysal hökmünde ýene «Türkmeniň» diýen goşga ýüzlenýäris: şygyrda «**Daglar lagla döner, gyýa bakanda**» diýilýär. Gyýa bakmak — Närazylyk bilen garamak, lagyl — ýakudyň goýy gyzyly reňkli görnüşi. Bir türkmen gyýa baksa, daglaryň nädip gymmat baha daşa

öwrüljegi bize düşünüksiz. Goşgyda türkmen hakynda «**Gargyşa, nazara griftar olmaz**» diýilýär. Türkmen gowy halk, ol gargyşa griftar (ýagny, sezewar) bolmaz, ýöne türkmen kimiň nazaryna sezewar bolmaz? Näme üçin nazara sezewar bolmaz? Belli-däl? Galyberse-de, «nazare sezewar bolmak» diýen söz düzüminiň özi dilimizde bar zat däl. «Türkmeniň» diýen goşgudan ýene bir mysal:

**Tireler gardaşdyr, urug ýarydyr,
Ykballar ters gelmez, hakyň nurudy.**

Tireleriň gardaşlygy dogry, ýöne haýsy urug türkmeniň ýarydyr? «Urug ýarydyr» diýen sözlem bimany söz düzümi. Urug — bir ata-babadan emele gelen adamlaryň topary.

Ýokarda mysal alnan setirdäki «hakyň nurudy» diýen sözlem hem bimany, Näme hakyň nury? Ters gemejek ykballarmy ýa türkmen hakyň nurumy?

Goşgynyň iň soňky bendinde «**Gözüm gaýra düşmez, köňül eglenmez**» diýen setir bar. Köňül eglenmezlik — halamazlyk. Kimiň köňli nirede, kimde eglenmez? Sözlem bimany.

Gepiň tümmek ýeri, “Türkmeniň” diýen goşgy, biziň pikrimizçe beýik söz ussady Magtymgulynyňky hasaplanmaly däl. Aslynda bu goşgy şahryň «Gürgeniň» atly eserine öykünilip häzirki döwürde döredilen şygrydyr. Ol hiç bir gadymy çeşmelerde we bagşylardan ýazylyp alnan goşgularyň arasynda-da duş gelenok.

“Täze tapylan” on müň setirlik golýazmadaky “**Tä algança gözüni**” diýen goşgy manysyz setirden ybarat. Ine, şu iki setire düşünjek boluň:

**Aşyk ataş görse, urar ataş içre özüni,
Gül roýuna kylar nazar, tä algança gözüni.**

Haýsydyr bir gyza aşyk bolup ýören ýigit näme üçin ot görse özüni oňa oklamaly? Ol kimiň gül roýuna (ýüzüne) kör bolýança bakmaly?

Ýene mysal:

**Aşyk görse magşukny ýylyň hazan paslynda,
Özüni şol ýana atar unudyp ol ýazyny.**

Käkiligiň we tawusyň kölde ýaşamaýanlygy belli. Gürrüni edilyän «Tä algança gözüni» diýen goşguda bolsa käkilik hem tawus kölde ýüzüp ýörler. Okaň:

**Köl içinde görer bolsa käkiligi, tawusy,
Birini göze almaz(?), gözleýir öz gazyny.**

Daglyk ülkäniň perzendi Magtymguly käkiligiň daglarda, tawusyň hem baglarda ýaşaýandygyny bilendir.

Nygtaýarys: «Tä algança gözüni» diýen goşgy Magtymgulynyň ýazmagy bolup biljek zat däl.

Gylyç Mülliýewiň «tapan» goşgularynada Magtymgulynyň «Pyragy» lakamynyň «aýralyk» sözünden gelip çykýandygy aýdylýar: «Aýra düşüp käbeden, goýdum Pyragy adyma». Hakykatda welin şahyryň «Bu dünýä» goşgusynda aýtmagyna görä, ol özüne «Pyragy» lakamyny “Paryg” (ýagny, “peragat”) sözünden alypdyr. Paryg (ýa peragat) — asudalyk, I ne mysal:

**Magtyguly, adyň döndi Pyraga,
Paryg olup, çek özüni gyraga.**

Şu fakt hem Magtymgula derek kimdir biriniň şygry ýazandygyny subut edýän ýüzlerçe detallaryn biri.

Dini düşünjä görä behişt asmanda. «Täze tapylan» on müň setirdäki käbir goşguda behişt ýeriň astynda. Okaň:

**Ýer astynda ajap behişt ryzwanada,
Dirizerge aby haýat gerekdür.**

(«Gerezhdyar»).

Behiřt ýerden çyksa asman üstüne,
Nury bilen jümle-jahan örtener.

(«Jahan ertener»).

Nygtaýarys: Magtymgulynyň behiřt ýeriň aşagynda diýip goşgy ýazmagy mümkin däl. Magtymgulynyň hakyky öz goşgularynda behiřdiň asmandadygy aýdylýar. Ine, «Donun kim biçdi?» diýen goşgudan mysal:

Asmanda ýaratdy sekiz jenneti,
Alty müň binadyr birdir kümmeti.

Magtymgula berlen «Boýlaryňda» diýen goşgudan mysal:

Züleyhadan galan zünnar
Bolsun hajat bowdaryňa.

Zünnar zoroastrizme (ataşparazlyga) uýan adamlaryň guşagy. Zoroastrizm parslaryň musulman dininden öňki dini. Ýslam zoroastrizmi ýok etdi. Rowaýata görä, Züleyha Müsür patyşasynyň aýaly. Müsüre zoroastrizm ýaýramandyr. Diýmek, Züleyhanyň zünnar guşanmagy mümkin däl. Musulman Magtymgulynyň hem öz ýaryna zoroastrizmiň simwoly zünnary biline guşanmagy maslahat bermegi bolup biljek zat däl. Logiki netije: ýokardaky mysallar «Boýlaryňa» diýen goşgyny Magtymgulynyň ýazmandygyny aňladýar. Bu goşgyda biziň wersiýamyzyň dogrudygyny aňladýan başga mysallar hem bar. Dindar adam bolany üçin beýik şahyrymyzyň aşakdaky setirleri ýazmagy mümkin däl:

Ykbalym, dinim-imanym
Kylam hormat boýlaryňa.
Magtymguly, pida bolar
Din-keramat boýlarňa.

Dini düşüňjä görä, bu dünýä adam üçin synag. Adam, sogap işleri köp edip, ölenden soňra, behiřde barmaly we ýaplaryndan bal akýan, hemişe gök öwüsýän behiřde ýaşamaly. Dindar bolandygy we öz goşgularynda dini

kada-kanunlaryň üýtgemezligini ündän Magtymgulynyň hem maksady behişt bolandyr diýip pikir etmek gerek. Magtymgula berlen «Bar meniň» atly goşguda bolsa şu setirler bar: «Istemez men behişt, behişt mekany bar meniň». Bu setir, elbetde şahyry has watanparaz hem ateist etmek niýeti bilen çykarylan hokga. Magtymgula ýöňkeliýän «Pany jahan gerekmes» diýen goşguda şahyr hudaýa şeýle diýip ýüzlenýär:

Ilim-günüm hary-zardyr, gelsin döwlet leşgeriň,
Dini hödür eýleýip sen, ajap «Kuryan» gerekmes.

Magtymgulynyň Gurhandan («Kuryandan») ýüz öwürmegi akyla sygjak hadysa däl. Şahyrymyzyň sopusylyga {tasawwufa} ýüz uranlygyny, sopusylygyň içinde hurufy (harplar) diýen akym barlygny, ol akymyň arap harplaryny we Gurhany hudaý diýip yglan edendigini bilýäris (meşhur şahyr Nesimi belli bir döwürde hurufylaryň baştutny bolupdyr). Magtymgulynyň pikirçe Gurhan öz atributlary bilen dünýäni doldurypdyr, ol iki dünýäniň («her du jahanyň») ýagdaýyny gürrüň berýär. Her bir işiň beýany Gurhanda bar. Magtymguly bu hili pikiri “Haýrandadyr haýranda” diýen goşgusynda aýdypdyr:

Dolduran bu dünýäni,
Sözlän her du jahany,
Küli işiň beýany
“Kuryandadyr”.

Gepiň külesi, «Pany jahan gerekmes» diýen goşgy-da, biziň pikirimizçe Magtymgulynyňky däl.

Golýazmalar fondunda saklanýan we Magtymgulynyňky hasap edilýän poemada şu hili setirler bar:

Ýefratdan öter boldy.
Ummana ýeter boldy.
Derýaýy Ýefrat bilen
Nuh kibi salym sürdüm.

Pikir beriň- rus dilindäki «Ýefrat», rewolýutsiýadan soňra türkmen dilinde «Ýefrat» görnüşinde ýazylyar, emma klassyky edebiyatymyzda ol söz pars ýa arap şahyrlarynyň ýazyşy ýaly «fyrat» ýa «furat» ýazylypdyr. Döwletmämmet Azadydan mysal:

Dünyäde emwallary bolgaý zyýat,

Döwleti halkyň bolan Jeýhun, furat.

(«Wagzy Azat, tankydy tekst, 43-nji sah.)

Magtymgulynyň «Ýefrat» diýip ýazmajagy belli.

«Gözel Şirgazy» goşgusyş esaslanyp, Magtymgulyny Hywadaky Şirgazy medresesinde üç ýyl okan hasaplaýarlar. Emma şol goşgynyň Magtymgulynyňkydygyna biz şübhelenýäris. Bizi şübhelendirýän zat goşgudaky şu setirler:

Gelsin diýip garar ol gerkez ilim,

Gider boldum, hoş gal, gözel «Şirgazy».

...Hoş gal, bu gün Jeýhun bahrydan aşdym,

Gider boldum, hoş gal, gözel «Şirgazy».

Hywadan Gerkeze gaýtmak üçin Jeýhundandan asla geçmeli däl. Magtymgula derek goşgy ýazan adam Hywanyň Amyderýanyň bärki kenarnydadygyny ýadyndan çykaryp, «Hoş gal, bu gün Jeýhun bahrydan aşdym» diýýär.

Netije: Goşgy Magtymgulynyňky hasaplanmaly däldir. Bizi beýle netijä gelmäge ýene bir fakt mejbur edýär. Goşguda Magtymgula sapak beren pirleriň, ýobaşçylarynyň atlary ýok. Ol ýerde şahyryň Gurhandan başga okan kitaby hakynda-da söz ýok. Hakykatda talyplar metjitde-mekdepde Gurhany özleşdirip, medresä barýarlar. XVIII asyrdan Hywanyň we Buharanyň medreselerinde filosofiýa, geologiýa, astronomiýa we gaýry ylmlar okadylýar ekeni. Hoja Ahmet Ýasawynyň hikmetlerini, Jamynyň, Nowaýyň gazallaryny talyplar medresede okan döwründe ýat tutar ekenler. Bu zatlar hakynda goşgyda ýeke söz ýok. Goşgy boş sözlerden hem kapyýalardan ybarat.

“Täze tapylan” «Görülsin indi» diýen goşguda Magtymguly ilini duşmanlaryň üstüne söweşe gitmäge çagyýar:

Gorka-gorka üflas ýagdaýa düşdük,
Takdyr näme bolsa, görülsin indi.

...Rakyp ähli musulmana gul bolup,
Ilersi Soňudag sürülsin indi.

Soňudagy Astrabadyň ilersinde däl, gaýrasynda. Diýmek, bu goşgyny hem kimdir biri, Magtymgulyň Soňudagdan ilerde — Türkmenähreda ýşandygyny ýadyndan çykaryp, oňa derek ýazypdyr. Hakykatda bu goşgy Seyitnazar Seydiniň «Görülsin indi» goşgusyna öýkünilip ýazylan goşgudyr. Eser Seydi «Aýrada gurt oýny gurulsyn indi» diýen bolsa, Magtymgulyň ady bilen ýazylan goşguda «Duşmana gurt oýny gurulsyn indi» diýilýär. Mundan başga-da iki goşguda deň derejede gaýtadanýan «görülsin indi», «ýörülsin indi», «berilsin indi», «gyrylsyn indi» diýilýär. Mundan başgada iki goşguda birmeňzeş kapyýalar Magtymgula ýöňkilýän «Görülsin indiniň» Seyitnazar Seydiniň «Görülsin indi» eserine öýkünilip ýazylandygyna şaýatlyk edýär.

Ýokarda biz Magtymgulyň ençeme goşgusyny derňäp, olary Magtymgulyň döredenligine şübhelenýändigimizi aýtdyk. Bize şeýle diýip bilerler; belki, baş, on, otuz ýa kyrk goşgyny, başga biri ýazyp, Magtymgulyň goşgularynyň arasyna, goşandyr, emma täze tapylan şygrylar hem poemalar on müň setir ahyry.

Biziň jogabymyz: täze tapylan eserleriň hemmesini tankydy göz bilen okap olaryň çeperçilik derejesiniň beýik Pyragynyň özüniň döreden dür dänesi ýaly eserlerniden örän pesdedigini subut edip bolar, ýöne bu iş üçin gazet sahypasy darlyk eder.

«Täze tapylan» on müň setiriň Magtymgulyňky däldigini subut edýän ikinji delilimizi orta atýarys. Şeýle rowaýat döretdiler: Buhara medresesiniň bir hüjresinde üç sany talyp ýaşayar. Olaryň biri özbek, biri

täjik, üçünjisi türkmen ekeni. Talyplaryň biri hüjräniň diwaryna çüý kakýar welin, kakylan çüý boşluga gidýer. Boşluk- agzy suwalan tekje. Tekjeden üç sany golýazma çykýar. Olaryň biri Nowýynyňky, biri Ferdöwsiniňki, biri hem Magtymgulynyňky ekeni. Üç talybyň hersi öz halkynyň şahyrynyň golýazmasyny alýar. Talyplaryň, biri belli alym Gylyç Mülliýewiň kakasy Mülli işan eken.

Bu rowaýat 1946-njy ýyldan başlap Türkmenistanyň gazet-žurnallarynda, hem dürli konferensiýalarda gurrüň berildi. «Literaturnaýa gazeta» 1946-njy ýylyň 20-nji apreldäki sanynda Ý. Skosyrew Magtymgulynyň Leningrada (1949) we Moskwada (1957) neşir edilen ýygndylaryna ýazan sözbaşylarnda rowaýaty rus okyjylaryna-da gurrüň berdiler. Beýik Magtymgulynyň täze tapylan goşgularyndan göwni suw içmedik adamlar goşgularyň originalyny (Buhara medresesinden tapylan golýazmany) gözleri bilen görmekçi boldular. Original diýip Gylyç Mülliýewiň Golýazmalar fonduna gowşuran, latyn harplary bilen ýazylan başga bir golýazmany edebiyatçylara görkezdiler. Hakyky ornginaly Mülli işan ile görkezmezligi, hamala, wesýet edip, hat galdyrypdyr. Golýazmada dine garşy äheňli goşgular barmyş. Mülli işanyň hatyny welin gören adam bolmady. Fondda saklanýan golýazmany Gylyç Mülliýewiň kakasynyň goluna düşem golýazmadan göçürlendigini aýtdylar.

Z.Muhammedowa

Käbir edebiyatçy «sosalizm döwründe» dine garşy barlyşyksyz göreş gidendigini tutaryk edinip, Magtymgulynyň ateistik goşgularynyň originalyny (arap harplary bilen ýazylan wariýantnty) görmekçi boldy. Hiç bir filologam görüp bilmedi. Şundan soň TSSR Ylymlar akademiýasynyň merhum habarçy çleni Zylyha Bakyýewnana Muhammedowa moskwada neşir edilýän «Narodny Azii i Afriki» dieýn žurnalyň 1961-njy ýylynyň 6-njy sanynda beýik şahyryň “täze tapylan” goşgularyna bagyşlap uly makala ýazdy. Alym öz makalasynada «täze tapylan» eserleriň Pyragynyňkydygyny inkär etdi. Makalanyň çekişme häsiýetlidigine garamazdan, hiç bir filolog Muhammedowa bilen jedelleşip bilmedi.

Gylyç Mülliýew özünde Buhara medresesinden tapylan golýazmanyň ýokdugyny, Magtymgulynyň eserleri diýip Golýazmalar fonduna tabşyran 214 goşgusyny we iki poemasyny haýsydyr bir näbelli bagşynyň dilinden eşidip ýazyp alandygyny aýtdy. Ol bu sözi TKP Merkezi Komitetiniň şol wagtky sekretary Ýa. Hudaýberdiwe beren düşündiriş hatynda aýtdy (hat TKP Merkezi Komitetiniň arhiwinde bolmaly). Gylyç Mülliýewiň on müň setir çemesn poeziýa eserlerini haýsy bagşydan (ýa bagşylardan) eşidip, kagyza geçirendigini şu wagta çenli hiç kim bilenok. Il içinde aýdylýan edebi eserleri toplamagyň öz düzgüni bar. Toplaýjy her bir eseri, hatda ýekeje nakyly-da kimden eşdenligini, eşiden adamynyň adresini aýratyn depdere ýazmalydyr. Bir mysal, W. Uspenskiý Magtymgulynyň «Soňudagy» goşgusyny Sary bagşydan ýazyp alandygyny görkezýär.

Magtygulynyň «täze tapylan» eserleriniň hiç biri, hatda ýekeje setirinde 1946-njy ýyla çeli hiç bir bagşynyň repertuarynda bolmandyr. «Täze tapylan» eserleň hiç biri, nygtaýarys, hiç biri 1946-njy ýyla çenli neşir edilen (ýa gola düşüp, neşir edilmedik) golýazmalaryň hiç birinde gabat gelenok, täze tapylmadyk goşgular welin, gola düşen golýazmalaryň hemmesinde gabat gelýär.

TSSR Ylymlar akademiýasynda we Ýazyjylar soýuzynda Magtymgulynyň täze tapylan goşgularynyň gürrüni soňky 20—30 ýylyň içinde iki gezek edildi. Iki gezek hem ol eserleriň il içine ýaýranlygyny göz

öňünde tutup hem ýokardan berlen buýruga boýun bolup, delilleri diňlemediler. Emma hakykat hakytlygynda galýar, ahyrsoňund ol ýeňmelidir.

Makalanyň soňunda Magtymguly Pyragy hakda öz garaýşymyzy beýan etmegi makul bildik; Magtymguly beýik, onuň beýikligi şulardan ybarat:

Şahyr, türkmen halk köpçüligine düşnükli täze poeziýany döretdi. Seydiler, Zelili, Kemine, Mollanepss we beýlekiler Magtymgulynyň poeziýa mekdebinde terbiýelendiler.

Şahyryň goşgulary adalat, asylly adam üçin göreşýändigini bilen halkyň göwnünden turdy.

«Tapynyldy goşgularyň» çeperçilik jehtden juda ýabygorludygy, durmuş hakykatyny galplaşdyrýanlygy üçin we her bir tarapdan Magtymgulynyň hakyky öz eserlerine ters gelyänligi sebäpli — bularyň hemmesi beýik şahyryň mertebesini pese düşürýär, dabarasyny kiçeldýär. Magtymgulynyň beýikligi onuň hut öz ajaýyp sygyrlary bilen baglanyşyklydyr. Şahyr hakykatyň, dogruçyllygyň dosty we galplygyň duşmanydyr.

Magtymgulynyň adyna ýazylan eserleri onuň öz eserlerine garyşdyrmak arassa suwly derýa, zeýkeşiň suwuny guýduran ýalydyr.

Makalany rus/kiril hatyndan latynça geçiren:

Akmyrat Gürgenli